

УДК 338.45.01

Немченко В.В.

доктор економічних наук, професор

E-mail: annem2956@gmail.com

Зеленяк В.В.

аспірант

кафедра обліку та аудиту

Одеська національна академія харчових технологій

вул. Канатна, 112, г. Одеса, Україна, 65039

E-mail: zelenyak-vasily@mail.ru

РИЗИКИ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Розглянуто інноваційно-інвестиційний процес як засіб розвитку інноваційної діяльності підприємства шляхом залучення інвестицій. Виділено внутрішні та зовнішні загрози інноваційно-інвестиційного процесу в системі економічної безпеки підприємства. Досліджено основні принципи та напрями державної інноваційної політики. Виділено фактори її впливу на зниження ризиків економічної безпеки підприємства.

Ключові слова: економічні ризики, інновації, інвестиції, інноваційно-інвестиційна діяльність, економічна безпека підприємства, державна політика.

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution 4.0 International License](http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими та практичними задачами. Розвиток сучасного економічного суспільства все більше потребує використання прогресивних форм та методів здійснення господарської діяльності, які б сприяли зростанню конкурентоспроможності та ефективності вітчизняного виробництва. З огляду на це впровадження новітніх технологій є перспективним напрямом розвитку підприємництва, а залучення інвестиційних коштів гарантує реальність реалізації поставлених інноваційних завдань.

Однак інноваційно-інвестиційний процес на будь-якому підприємстві супроводжується певними ускладненнями, які пов'язані із загрозами його економічній безпеці та ефективності. Особливо такі загрози посилюються за відсутності дієвої державної політики щодо підтримки розвитку інновацій.

У зв'язку із вищезазначеним виявлення ймовірних ризиків інноваційно-інвестиційної діяльності та розробка заходів щодо їх знешкодження або пом'якшення негативного впливу і досі залишається актуальним завданням.

Аналіз останніх публікацій з проблеми. Наукова спільнота сучасності жваво обговорює питання впровадження інновацій, залучення інвестицій, управління економічними загрозами діяльності. Так питанням економічних ризиків присвячено роботи Базилевича В.Д. [1], Джонса Д.Х. [2], Вербицької Г.Л. [3], Глушенко В.В. [4], Ілляшенка С.М. [5] та ін. Необхідно відзначити, що підходи авторів до визначення поняття ризику та до його класифікації різняться.

До того ж більшого висвітлення потребують проблеми, пов'язані із загрозами розвитку саме інноваційного процесу та із недостатнім рівнем підтримки інноваційно-інвестиційної діяльності на рівні держави.

Формулювання цілей дослідження. До складу цілей дослідження відносимо: систематизацію підходів до визначення категорій «інноваційно-інвестиційна діяльність» та «економічний ризик», виділення внутрішніх та зовнішніх загроз інноваційно-інвестиційної діяльності підприємства, визначення принципів та напрямів державної політики щодо зниження ризиків інноваційно-інвестиційної діяльності.

Виклад основних результатів та їх обґрунтування. Інноваційний розвиток підприємства є запорукою прибутковості його діяльності. Й.А. Шумпетер визначав інновацію як «втілення наукового відкриття, технічного винаходу в новій технології або в новому виді виробу» [6]. Вміле поєднання інноваційної діяльності з ефективним використанням залучених інвестицій забезпечує конкурентоздатність продукції підприємства на ринку товарів та послуг. Розглянемо інноваційно-інвестиційний процес як засіб розвитку інноваційної діяльності підприємства шляхом залучення інвестицій. Перш за все проаналізуємо основні підходи до визначення категорії «інноваційно-інвестиційна діяльність» (табл. 1).

Здійснення інноваційно-інвестиційного процесу пов'язано із ризиками в різних сферах діяльності.

Таблиця 1

Сутність категорії «інноваційно-інвестиційна діяльність»*

Автор	Сутність категорії	Примітки [12]
Іванов М.Н.	Інноваційно-інвестиційна діяльність – це системний процес, що відображає комплексне забезпечення взаємодії між виробництвом, інноваціями та інвестиціями на рівні регіону за рахунок інтеграції зв'язків як «знизу», від підприємств, так і «згори», від центру, з метою досягнення соціально-економічного ефекту розвитку регіону [7]	Недолік: не зовсім коректне застосування «забезпечення», яке носить характер явища, а не процесу, що притаманна «діяльності»
Вядрова І.М., Пашова С.М.	Інноваційно-інвестиційна діяльність – сукупність практичних дій інвесторів та інноваторів, направлених на реалізацію інвестицій в інноваційній сфері [8]	Позитивний момент: необхідність об'єднання зусиль інноватора та інвестора, які іноді можуть бути уособлені одним суб'єктом
Давідов М.В.	Інвестиційно-інноваційна діяльність підприємств – це складна динамічна система, що ґрунтується на комплексі фінансово-економічних важелів і стимулів, яка поєднує технологічні процеси та форми організації виробництва на основі найновіших досягнень науки і техніки із формами їх багатостороннього фінансування [9]	Основним завданням є пошук та ефективне використання фінансових ресурсів для доведення наукових, технічних ідей і розробок до конкретної продукції та технології, які мають попит на ринку
Задніпряна Т.С.	Інноваційно-інвестиційна діяльність підприємства - складна динамічна стохастична система, що складається з різних за своєю природою процесів та в загальному випадку включає: інноваційний процес (НДДКР або пошук відповідних нововведень; кількісні, якісні та структурні перетворення); процеси організаційно-економічного, інвестиційного та соціокультурного забезпечення нововведень [10]	
Жуков В.Р.	Інноваційно-інвестиційна діяльність підприємства - єдність інноваційного процесу з процесами організаційно-економічного та соціокультурного забезпечення, що дозволяє при створенні систем управління для різних видів інновацій урахувати сформовані граничні поєднання окремих стратегій підприємства [11]	Недолік: необхідність узгодження інноваційного процесу з іншими процесами на підприємствах, проте не розкриває сутності самого поняття «інноваційно-інвестиційна діяльність»

* узагальнено автором

Своєчасне виявлення можливих загроз інноваційно-інвестиційного розвитку сприяє зростанню економічної безпеки підприємства. Безпека інноваційно-інвестиційної діяльності полягає у виявленні та протидії внутрішніх та зовнішніх загроз ефективній діяльності підприємства харчової промисловості з метою забезпечення росту рентабельності бізнесу та реалізації завдань статутної діяльності підприємства, а також реалізації продовольчої програми країни.

Статистичні дослідження дозволяють виявити основні загрози інноваційно-інвестиційної діяльності в реальному секторі економіки України, зокрема [13]:

- нестача власних коштів (80,1 % обстежених підприємств);
 - великі витрати на нововведення (55,5 %);
 - недостатня фінансова підтримка держави (53,7 %);
 - високий економічний ризик (41 %);
 - тривалий строк окупності нововведень (38,7%);
 - відсутність коштів у замовників (33,3 %).
- Сутність категорії «економічний ризик» розглянуто в таблиці 2.

Таблиця 2

Сутність категорії «економічний ризик»*

Автор	Сутність категорії
Базилевич В.Д.	економічний ризик – це об'єктивно-суб'єктивна категорія у діяльності суб'єктів господарювання, що пов'язана з подоланням невизначеності та конфліктності в ситуації неминучого вибору [1]

Продовження таблиці 2

Джонс Д.Х.	ризик – це загроза того, що яка-небудь подія, дія або нездатність до дії несприятливо позначатися на спроможності організації ефективно реалізувати її бізнес-завдання та стратегічні плани [2]
Вербицька Г.Л.	ризик – не тільки імовірність небезпеки або невдачі, зняття суб'єктом господарювання невизначеності за конкретних обставин, подолання непевності і конфлікту в ситуації неминучого вибору, але й поєднання можливості досягнення як небажаних, так і особливо сприятливих відхилень від запланованих результатів” [3]
Глушенко В. В.	ризик – це можливість позитивного (шанс) або негативного (збиток) відхилення в процесі діяльності від очікуваних або планованих значень [4]
Ілляшенко С.М.	інноваційний ризик - загроза втрати своїх ресурсів, недоотримання доходу чи появи додаткових витрат суб'єктами інноваційного процесу [5]

* узагальнено автором

В табл. 3 систематизовано основні групи зовнішніх та внутрішніх загроз (на рівні держави та підприємства) інноваційно-інвестиційного процесу.

Таблиця 3

Внутрішні та зовнішні загрози інноваційно-інвестиційного процесу [14]

Загрози інноваційно-інвестиційного процесу	Загрози зовнішні	Загрози внутрішні (на рівні держави)	Загрози внутрішні (на рівні підприємства)
1. Політичні	Нестабільність політичних зв'язків (зовнішня агресія, відсутність підтримки світової спільноти тощо)	Форс-мажорні обставини (війна, стихійні лиха, техногенні аварії тощо)	Відсутність чіткої інноваційної політики
2. Економічні	Зміна політико-економічної орієнтації країни-інвестора	Нестабільність законодавства щодо інвестиційно-інноваційного процесу	Відсутність стабільних зв'язків із потенційними інвесторами інноваційних процесів Низький рівень техніко-технологічного потенціалу
3. Інформаційні	Втрата позицій у зв'язку із діяльністю міжнародної економічної розвідки	Відсутність інформаційної підтримки, низький рівень моніторингу	Низький рівень інформаційної безпеки бізнесу
4. Фінансові	Фінансова криза	Нестабільність вітчизняної валюти, фінансова криза	Нестабільний фінансовий стан підприємства
5. Кадрові	Витік кадрів за кордон	Низький рівень фахової підготовки спеціалістів в галузі інновацій	Низький рівень кадрового потенціалу підприємства

Інноваційно-інвестиційний процес потребує формування ефективної державної політики.

Основними принципами державної інноваційної політики є:

- орієнтація на інноваційний шлях розвитку економіки України;
- визначення державних пріоритетів інноваційного розвитку;
- формування нормативно-правової бази у сфері інновацій;
- створення умов для збереження, розвитку й використання вітчизняного науково-технічного та інноваційного потенціалу;
- забезпечення взаємодії науки, освіти, виробництва, фінансово-кредитної сфери у розвитку інноваційної діяльності;

- ефективне використання ринкових механізмів для сприяння інноваційній діяльності, підтримка науково-виробничої сфери;

- здійснення заходів на підтримку міжнародної науково-технологічної кооперації, трансферу технологій, захист вітчизняної продукції на внутрішньому ринку та її просування на зовнішній ринок;

- фінансова підтримка, здійснення сприятливої кредитної, податкової імпортної політики у сфері інноваційної діяльності;

- сприяння розвитку інноваційної інфраструктури;

- інформаційне забезпечення суб'єктів інноваційної діяльності;

- підготовка кадрів у сфері інноваційної діяльності.

Державне регулювання інноваційної діяльності здійснюється шляхом:

- визначення і підтримки пріоритетних напрямів інноваційної діяльності державного, галузевого, регіонального і місцевого рівнів;

- формування і реалізації державних, галузевих, регіональних і місцевих інноваційних програм;

- створення нормативно-правової бази та економічних механізмів для підтримки і стимулювання інноваційної діяльності;

- захисту прав та інтересів суб'єктів інноваційної діяльності;

- фінансової підтримки виконання інноваційних проектів;

- стимулювання комерційних банків та інших фінансово-кредитних установ, що кредитують виконання інноваційних проектів;

- встановлення пільгового оподаткування суб'єктів інноваційної діяльності;

- підтримки функціонування і розвитку сучасної інноваційної інфраструктури.

Контроль інноваційно-інвестиційної діяльності здійснюється на рівні [14]:

- держави (державний контроль);

- корпоративного управління (корпоративний контроль);

- потенційних інвесторів (незалежний контроль – аудит).

На наш погляд, слід виділити фактори негативного впливу державної інноваційної політики на ризики економічної безпеки підприємства:

- неправильно обрана стратегія;

- слабка система регулювання;

- недоліки в системі координування;

- помилки податкового стимулювання;

- неефективна кредитна підтримка;

- слабка система державного контролю

Навпаки, правильно обрана стратегія щодо напрямку інноваційного розвитку, систем регулювання, координування, пільгової підтримки, фінансування та контролю сприятиме зниженню економічних ризиків та зростанню інноваційно-інвестиційної активності підприємств України.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, ризики інноваційно-інвестиційної діяльності є взаємозалежними від інноваційної політики самого підприємства і інноваційно-інвестиційної політики держави в цілому. Основним напрямом подальшого розвитку інновацій у сучасному суспільстві є не тільки пошук заходів, які будуть сприяти зниженню ймовірних ризиків їх розробки та реалізації. Найбільш важливим є забезпечення збалансованості інтересів підприємства, яке здійснює інноваційну діяльність, інвестора, держави та споживачів інноваційного продукту.

Література

1. Історія економічних учень : підручник / За ред. В. Д. Базилевича. – 3-тє вид., випр. і доп. – У 2 ч. – Ч. 1. – К. : Знання. – 2006. – 582 с.
2. Джонс Д.Х. Руководство для директоров // «Ассоциация Корпоративных Казначеев». – Великобритания. – 1998. – 348 с.
3. Вербицька Г.Л. Методичні основи оцінки економічного ризику в діяльності підприємств : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.06.01 « Економіка, організація і управління підприємствами» / Г.Л. Вербицька. – К.: Національний транспортний університет. – 2005. – 19 с.
4. Глушенко В.В. Управление рисками. Страхование. / В. В. Глушенко. – г. Железнодорожный Моск. обл.: ТОО НПЦ «Крылья». – 1999. – 336 с.
5. Ілляшенко С.М. Інноваційний менеджмент: підручник / С.М. Ілляшенко. – Суми: ВТД «Університетська книга». – 2010. – 334 с.
6. Шумпетер Й. Теория экономического развития. Капитализм, социализм, демократия / Й. Шумпетер. – М.: Эксмо. – 2007. – 234 С.
7. Іванов М.Н. Підвищення ефективності функціонування регіональних економічних систем на основі активізації інноваційно-інвестиційної діяльності / М.Н. Іванов // Схід: Спецвипуск. – 2011. – № 1 (108). – С. 79-82.
8. Вядрова І. М. Система фінансового забезпечення інноваційного-інвестиційного розвитку в Україні та можливості її активізації в сучасних економічних умовах / І. М. Вядрова, С. М. Пашова // Вісник Університету банківської справи НБУ. – 2011. – № 1 (10). – С. 121-126.
9. Давідов М. В. Організаційно-фінансове забезпечення інноваційної діяльності суб'єктів господарювання / М. В. Давідов // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – № 9. – С. 92-97.
10. Задніпряна Т. С. Управління інноваційно-інвестиційною діяльністю підприємства / Т. С. Задніпряна // Економічний вісник Донбасу. – 2011. – № 1 (23). – С. 203-205.

11. Жуков В. Р. Управление инновационно-инвестиционной деятельностью предприятия / В. Р. Жуков. – Донецк: Норд-Пресс. – 2006. – 147 с.

12. Блудова Т. В. Моделивання інноваційно-інвестиційної діяльності в контексті економічної безпеки підприємства / Т. В. Блудова, В. В. Токар // Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». – №2. – 2013. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=1826>

13. Киян Н. О. Розвиток інноваційно-інвестиційних процесів як фактора суттєвого підвищення ефективності гірничодобувного виробництва / Н. О. Киян // Вісник Криворізького економічного інституту КНЕУ. – 2010. – №3 (23). – С. 93-99.

14. Зеленьак В. В. Контроль в системі інноваційно-інвестиційної діяльності державна політика та сприяння укріпленню позицій фінансово-економічної безпеки / В. В. Зеленьак, В. В. Немченко // Обліково-аналітичне забезпечення в умовах управління фінансово-економічною безпекою підприємства: монографія під ред. проф. Немченка В. В. – Одеса: Фенікс. – 2015. – 360 с. – С. 261-270.

Стаття надійшла 17.09.2015
Стаття прийнята до друку 02.10.2015

Немченко В. В.

доктор экономических наук, профессор

E-mail: annem2956@gmail.com

Зеленьак В. В.

аспирант

кафедра учета и аудита

Одесская национальная академия пищевых технологий

ул. Канатная, 112, г. Одесса, Украина, 65039

E-mail: zelenyak-vasily@mail.ru

РИСКИ ИННОВАЦИОННО-ИНВЕСТИЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ

Инновационное развитие предприятия является залогом прибыльности его деятельности. Умелое сочетание инновационной деятельности с эффективным использованием привлеченных инвестиций обеспечивает конкурентоспособность продукции предприятия на рынке товаров и услуг. Инновационно-инвестиционный процесс рассматривается в данной статье как средство развития инноваций путем привлечения инвестиций.

Осуществление инновационно-инвестиционного процесса связано с рисками в различных сферах деятельности. Своевременное выявление возможных угроз инновационно-инвестиционного развития способствует росту экономической безопасности предприятия. В статье рассмотрено понятие сущности инновационно-инвестиционного процесса, проанализировано его влияние на экономическую безопасность предприятия. Проведена систематизация понятия экономического риска. Авторами выделены внутренние и внешние угрозы инновационно-инвестиционного процесса в системе экономической безопасности предприятия. Выделены внутренние угрозы, связанные с деятельностью государства и деятельностью самого предприятия.

К основным угрозам, связанных с деятельностью предприятия отнесены: отсутствие четкой инновационной политики, отсутствие стабильных связей с потенциальными инвесторами инновационных процессов, низкий уровень технико-технологического потенциала, низкий уровень информационной безопасности бизнеса, нестабильное финансовое состояние предприятия, низкий уровень кадрового потенциала предприятия. Авторами сделан вывод о необходимости организации на предприятии эффективной системы анализа и контроля движения и состояния производственного потенциала предприятия.

Успех реализации инновационных программ развития предприятия напрямую зависит от поддержки государства. В данной статье исследованы основные принципы и направления государственной инновационной политики, авторами выделены факторы государственной инновационной политики, влияющие на снижение рисков экономической безопасности предприятия.

Авторами сделан вывод, что риски инновационно-инвестиционной деятельности взаимосвязаны от инновационной политики самого предприятия и инновационно-инвестиционной политики государства. Основным направлением дальнейшего развития инноваций в современном обществе является не только поиск мер, которые будут способствовать снижению вероятных рисков их разработки и реализации. Наиболее важным является обеспечение сбалансированности интересов предприятия, осуществляющего инновационную деятельность, инвестора, государства и потребителей инновационного продукта.

Ключевые слова: экономические риски, инновации, инвестиции, инновационно-инвестиционная деятельность, экономическая безопасность предприятия, государственная политика.

Nemchenko B.B.

Doctor of Economics, Professor

E-mail: annem2956@gmail.com

Zelenyak V.V.

Postgraduate student

Department of Accounting and Auditing

Odessa National Academy of Food Technologies

Kanatna str., 112, Odessa, Ukraine, 65039

E-mail: zelenyak-vasily@mail.ru

RISKS OF INVESTING IN THE INNOVATION OF THE COMPANY

Innovation is the key to the development of enterprise profitability. Skillful combination of innovation with effective use of the investments provides a competitive of product on the market of goods and services. This article innovation and investment process as a means of innovation of the company by attracting investment. Innovative investment process is considered in this article as a tool for innovation by attracting investment.

Implementation of innovative investment process is associated with risks in different areas. Timely identification of possible threats to innovation and investment development contributes to economic security. Timely identification of possible threats to innovation and investment development contributes to economic security. The authors conducted the systematization of the concept of economic risk. The authors identify internal and external threats to innovation and investment process in the system of economic security. There are internal threats associated with the activities of the state and activity of the enterprise.

The main internal threats that are associated with the activities of the company include: lack of clear innovation policies, lack of stable relations with potential investors innovative processes, low level of technical and technological capacity, low level of information security business, financial condition unstable, low potential of the company. The authors concluded that enterprises should organize an effective system of analysis and control of the movement and status of the production potential of the company.

The success of the innovative programs of the company depends on state support. In this article the basic principles and directions of innovation policy. The authors distinguish innovation policy factors that influence the risk reduction of economic security.

The authors concluded that the risks of innovation and investment activities are interdependent are the innovation policy of the enterprise and innovative investment policy. The main direction of further development of innovations in modern society is not only search for activities that will help to reduce possible risks of their development and implementation. The most important is to ensure a balance of interests of the company, which carries out innovation, investors, state and consumers innovative product.

Keywords: economic risks, innovation, investment, innovation activities and investments, economic security, public policy.

References

1. Bazylevych, V. (2006). *Istoriia ekonomichnykh uchen* (3rd ed., p. 582). Kyiv: Znannia.
2. Dzhons, D. (1998). *Rukovodstvo dlia dyrektorov* (p. 348). Velykobrytaniya: Assotsyatsiia Korporatyvnykh Kaznacheev.
3. Verbytska, H. (2005). *Metodychni osnovy otsinky ekonomichnoho ryzyku v diialnosti pidpriemstv* (p. 19). Kyiv: Natsionalnyi transportnyi universytet.
4. Hlushchenko, V. (1999). *Upravlenye ryskamy. Strakhovanye* (p. 336). Zheleznodorozhnyi: TOO NPTs «Krylia».
5. Illiashenko, S. (2010). *Innovatsiyni menedzhment* (p. 334). Sumy: VTD «Universytetska knyha».
6. Shumpeter, I. (2007). *Teoriya eonomycheskoho rozvytyia. Kapytalizm, sotsyalizm, demokratsiia* (p. 234). Moskva: Eksmo.
7. Ivanov, M. (2011). *Pidvyshchennia efektyvnosti funktsionuvannia rehionalnykh ekonomichnykh system na osnovi aktyvizatsii innovatsiino-investytsiinoi diialnosti. Skhid*, (1 (108)), 79-82.
8. Viadrova, I., & Pashova, S. (2011). *Systema finansovoho zabezpechennia innovatsiino-investytsiinoho rozvytku v Ukraini ta mozhlyvosti yii aktyvizatsii v suchasnykh ekonomichnykh umovakh. Visnyk Universytetu Bankivskoi Spravy NBU*, 1(10), 121-126.
9. Davidov, M. (2008). *Orhanizatsiino-finansove zabezpechennia innovatsiinoi diialnosti sub'iektiv hospodariuvannia. Aktualni Problemy Ekonomiky*, (9), 92-97.
10. Zadnyprianna, T. (2011). *Upravlinnia innovatsiino-investytsiinoiu diialnistiu pidpriemstva. Ekonomichni Visnyk Donbasu*, 1 (23), 203-205.
11. Zhukov, V. (2006). *Upravlenye ynnovatsyonno-ynvestytsyonnoi deiatelnosti predpriiatyia* (p. 147). Donetsk: Nord-Press.
12. Bludova, T., & Tokar, V. (2013, March 27). *Modeliuvannia innovatsiino-investytsiinoi diialnosti v konteksti ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva*. Retrieved August 23, 2015, from <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1826>
13. Kyian, N. (2010). *Rozvytok innovatsiino-investytsiinykh protsesiv yak faktora suttievoho pidvyshchennia efektyvnosti hirnychodobuvnoho vyrobnytstva. Visnyk Kryvorizkoho Ekonomichnoho Instytutu KNEU*, 3 (23), 93-99.
14. Zeleniak, V., & Nemchenko, V. (2015). *Kontrol v systemi innovatsiino-investytsiinoi diialnosti derzhavna polityka ta spriannia ukriplenniu pozytsii finansovo-ekonomichnoi bezpeky. Oblikovo-analitychne Zabezpechennia v Umovakh Upravlinnia Finansovo-ekonomichnoiu Bezpekoiu Pidpriemstva*, 261-270.

Received 17 September 2015

Approved 02 October 2015

Available in Internet 26.12.2015